Suomen ympäristökeskus SYKE
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

25.10.2021 Asianumero SYKE/2021/2668

Eduskunnan talousvaliokunta Julkinen

Viite: U 55/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 2018/842/EU sitovista kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksistä jäsenvaltioissa vuosina 2021—2030 ja Pariisin sopimuksen sitoumusten täyttämiseksi (taakanjakoasetus) muuttamisesta
Asia: Asiantuntijalausunto, prof. Mikael Hildén

Ehdotus taakanjakoasetuksen 2018/842/EU muuttamiseksi

Tausta

Taakanjakoasetus on osa Komission 14 päivänä heinäkuuta 2021 antamaan niin kutsuttua 55-valmiuspaketia. Komission valmiuspaketin päämääränä on saavuttaa eurooppalaisen ilmastolain (2021/1119/EU) velvoite vähentää EU:n kasvihuonekaasupäästöjä vähintään 55 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä ja saavuttaa vuoteen 2050 mennessä ilmastoneutraalius EU:n tasolla.

Maltaa lukuun ottamatta kaikkien jäsenmaiden uudet ehdotetut vähennysvelvoitteet ovat tiukempia kuin voimassa olevat. Suomi kuuluu yhdessä Ruotsin, Tanska ja Saksan kanssa niihin viiteen jäsenmaahan, joiden vähennysvelvoitteeksi ehdotetaan 50 % taakanjakosektorilla.

Asetusmuutos ja globaali tarve vähentää päästöjä

Pariisin sopimuksen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää määrätietoista työtä päästöjen vähentämiseksi kaikilla sektoreilla ja kaikissa maissa. Siksi on tärkeää, että Valtioneuvosto on arvioinut ehdotuksia kansallisen ja eurooppalaisen kokonaisedun näkökulmasta, ottaen huomioon myös yleisiä hyvinvointivaikutuksia.

Suomen ympäristökeskuksen kanta

SYKE yhtyy valtioneuvoston kantaan siitä, että komission Suomelle ehdottamaa tavoitetta tulee nähdä askeleena kohti hallitusohjelmassa esitettyä kansallista hiilineutraaliustavoitetta. EU:ssa määritelty tavoite korostaa tarvetta ottaa käyttöön uusia päästöjä vähentäviä ratkaisuja, mutta 50 %:n päästövähennys vuoteen 2030 mennessä ei kuitenkaan tarkoita, että Suomi muuttuisi omaa tavoitettaan nopeammin hiilineutraaliksi. EU:ssa yhteisesti asetettu velvoite varmistaa osaltaan, että Suomella on mahdollisuus saavuttaa oman tavoitteensa.

SYKE puoltaa nykyistä suurempien joustojen sallimista taakanjakosektorille päästökauppa- ja LULUCF-sektorilta, koska niiden avulla voidaan parantaa päästövähennysten

kustannustehokkuutta. Argumentit joustojen lisäämiseksi soveltuvat hieman eri painotuksin kaikille jäsenmaille, joten Suomen kannattaa ajaa joustojen lisäämistä yleisenä periaatteena, ei vain Suomen erityisolosuhteita huomiovana ratkaisuna.

Jäsenvaltiot voivat myös uuden esityksen perusteella käyttää maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätalous, eli ns. LULUCF-sektorin poistoyksiköitä (nielusta) kattamaan taakanjakosektorin päästövähennysvelvoitetta. Komissio ehdottaa, että LULUCF- joustojen soveltamisalaa laajennettaisiin kattamaan kaikkia maankäyttöluokkia myös hoidettua metsämaata Jäsenmaille jouston hyödyntäminen taakanjakosektorin velvoitteen kattamiseen edellyttää LULUCF-sektorille asetetun velvoitteen ylittämistä. SYKE suhtautuu myönteisesti asetuksen esitykseen joustojen lisäämisestä myös LULUCF-sektorin osalta, koska se parantaisi kustannustehokkuutta ja kannustaisi jäsenmaita kehittämään keinoja vähentää LULUCF-sektorin päästöjä ja kasvattaa nieluja.

SYKE pitää hyvänä sitä, että Valtioneuvosto on avoin tarkastelemaan myös ehdotusta uudesta vapaaehtoisesta lisäisestä varannosta (additional reserve), joka toisi lisää joustoa velvoitteiden toteuttamiseksi. Ehdotus voi olla merkityksellinen, jos joidenkin jäsenmaiden metsien ja niiden käytön kehitys johtaa siihen, että jää paljon käyttämättömiä LULUCF-hyvityksiä. Varsinaisia vahvoja kannustimia tuottaa yksiköitä varantoon ei kuitenkaan ehdotukseen sisälly.

Vaatimusten tiukentuessa on tärkeää seurata tavoitteiden saavuttamiseksi käyttöön otettavien politiikkatoimien vaikutuksia ja vaikuttavuutta. Ehdotuksessa todetaan, että komissio tulee käyttämään tietoja kasvihuonekaasupäästöistä, politiikoista ja toimenpiteistä, ennusteista ja sopeutumisesta. Tutkimukset ovat osoittaneet, että kasvihuonepäästöjen arvioinnissa epävarmuuksia on systemaattisesti onnistuttu vähentämään, mutta tiedoissa poliitikoista ja toimenpiteistä sekä skenaarioista ja sopeutumisesta on vielä paljon vaihtelua jäsenmaiden välillä (Schoenefeld ym. 2021). Osallistuakseen EU-tason keskusteluihin eri politiikkatoimen vaikuttavuudesta Suomen on syytä panostaa politiikkatoimien tieteelliseen arviointiin ja tukea johdonmukaisesti laadittuja vertailevia tarkasteluja eri jäsenmaiden välillä. Tämä voi auttaa tunnistamaan nykyistä vaikuttavampia politiikkayhdistelmiä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lausunnon laatimiseen ovat osallistuneet professori Jyri Seppälä ja ryhmäpäällikkö Sampo Soimakallio.

Viite

Jonas J. Schoenefeld, Kai Schulze, Mikael Hildén & Andrew J. Jordan (2021) The Challenging Paths to Net-Zero Emissions: Insights from the Monitoring of National Policy Mixes, The International Spectator, 56:3, 24-40, DOI: 10.1080/03932729.2021.1956827